

ACTUL TERRORIST: ANALIZA ELEMENTELOR CIRCUMSTANȚIALE AGRAVANTE

TERRORIST ACT: ANALYSIS OF AGGRAVATING CIRCUMSTANTIAL ELEMENTS

Vladislav MANEA, dr., conf. univ.,

Universitatea de Stat din Moldova

Violeta M. COJOCARU, doctorand,

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: The present paper analyzed the aggravating circumstances of the terrorist acts offences provided by Article 278 paragraphs (2)-(3) of the Criminal Code of Republic of Moldova. It is argued that in order to be in the presence of the terrorist act committed by an organized criminal group it is necessary and sufficient the participation of at least two persons in committing the terrorist act, a fact resulting from the legal definition of criminal participation. It is shown that between the notions “terrorist organization” and “criminal organization” there is a relationship of the “whole-party” type. By contrast, in order to be incident the aggravating circumstance provided by Article 278 paragraph (3) letter a) of the Criminal Code of Republic of Moldova it is necessary the presence of a clear division, within the terrorist organization, of the administrative, insurance and execution function of criminal intentions aimed at committing terrorist acts.

Cuvinte-cheie: *circumstanță agravantă, organizație criminală, deces, daune în proporții deosebit de mari, imprudență, grup criminal organizat, act terorist.*

Ab initio, menționăm că la art.278 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM [1]) sunt consemnate următoarele circumstanțe agravante: actul terorist săvârșit de un grup criminal organizat (lit.b) alin.(2) art.278 CP RM); actul terorist săvârșit cu cauzarea de daune materiale în proporții deosebit de mari (lit.e) alin.(2) art.278 CP RM); actul terorist săvârșit de o organizație criminală (lit.a) alin.(3) art.278 CP RM); actul terorist soldat cu decesul unei persoane din imprudență (lit.b) alin.(3) art.278 CP RM).

Actul terorist săvârșit de un grup criminal organizat (lit.b) alin.(2) art.278 CP RM)

În esență, actele teroriste sunt infracțiuni la a căror comitere participă mai multe persoane. În cele mai dese cazuri, actele teroriste sunt săvârșite de persoane constituite în prealabil în grupuri criminale, având o structură organizatorică solidă în care rolurile sunt repartizate. Actele teroriste sunt săvârșite rareori de o singură persoană. Deși, se atestă situații când fapta prejudiciabilă este comisă nemijlocit de o singură persoană, totuși, de regulă, acțiunile acesteia sunt facilitate

sau dirijate de alte persoane cu care făptuitorul a coordonat în prealabil activitatea infracțională.

V.P. Aliohin notează: „În cazul săvârșirii actelor teroriste de către mai multe persoane are loc facilitarea atingerii scopurilor criminale, fiind totodată creată posibilitatea luării măsurilor necesare pentru ascunderea sau distrugerea urmelor infracțiunii, precum și a unui control asupra întregii situații și, deseori evitarea răspunderii penale a teroriștilor sau a persoanelor implicate în activitate teroristă [2, p.11].

Rațiunea agravării răspunderii penale pentru săvârșirea actului terorist de către un grup criminal organizat este dictată de faptul pericolului socialmente sporit pe care îl comportă atare reuniuni de persoane organizate în vederea comiterii unor fapte infracționale de natura celor prevăzute la art.278 CP RM. Cooperarea membrilor unor asemenea grupuri criminale este în stare să asigure o reușită mai mare în atingerea rezultatelor infracționale. La fel, mult mai facilă se face intimidarea populației în cazul actelor teroriste săvârșite de un grup criminal organizat. Nu în ultimul rând, prin agravarea răspunderii penale pentru actul terorist săvârșit de un grup criminal organizat legiuitorul urmărește drept scop prevenirea criminalității organizate în sfera terorismului. Toate acestea demonstrează poziția întemeiată a legiuitorului moldav de a agrava răspunderea penală pentru actul terorist săvârșit de un grup criminal organizat.

Sediul normativ al grupului criminal organizat în calitate de formă a participației penale îl constituie art.46 CP RM, în corespundere cu care, grupul criminal organizat este o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni.

Din norma citată se desprind următoarele trăsături definitorii ale grupului criminal organizat: a) constituie o reuniune de persoane; b) respectiva reuniune de persoane este una stabilă; c) este o reuniune organizată în prealabil; d) scopul reuniunii rezidă în comiterea uneia sau mai multor infracțiuni.

În ce privește prima trăsătură, precizăm că pentru a fi în prezența actului terorist comis de un grup criminal organizat este necesar și suficient participarea a cel puțin două persoane la săvârșirea actului terorist, fapt rezultat din definiția legală a participației penale. Nu același lucru se desprinde din textul Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000 [3], ratificată de țara noastră prin Legea Republicii Moldova, nr.15 din 17.02.2005 [4]. *Inconcreto*, potrivit lit.a) art.(2) din numita convenție, expresia „grup infracțional organizat” desemnează un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane (sublinierea ne aparține – *n.a.*), care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau

un alt avantaj material. O statuare similară sesizăm în conținutul pct.6.5. din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii”, nr.37 din 22.11.2004 [5], în calitate de interpretare cu vocație oficială.

Poziția noastră își are suportul juridic în prevederile Codului penal ce reglementează instituția participației penale. Cu drept cuvânt menționează I.Selevestru: „Sub aspect numeric, grupul criminal organizat trebuie să reunească cel puțin două persoane. Aceasta se desprinde din interpretarea sistemică a prevederilor de la art.41 și lit.c) art.43 CP RM [6, p.257]”.

O altă condiție, indispensabilă pentru grupul criminal organizat, drept formă a participației penale, rezidă în stabilitatea structurii infracționale create. Stabilitatea constituie trăsătura ce conferă fizionomie distinctă unei atare forme a participației penale. M.Grama opinează că stabilitatea grupului este caracterizată de existența unor legături strânse permanente între membrii grupului și formele și metodele individuale, specifice ale activității acestuia [7, p.378]. După N.A. Savanovici, stabilitatea grupului criminal organizat presupune stabilitatea membrilor grupului sau a membrilor de bază ai grupului, caracterul prelungit al activității infracționale, legătura strânsă dintre membrii grupului, posibilitatea grupului de a-și continua activitatea infracțională în pofida faptului ieșirii unui membru din cadrul grupului [8, 96]. La rândul ei, I.Selevestru opinează că stabilitatea grupului criminal organizat o denotă lipsa de fluctuație sau fluctuația redusă în cadrul grupului respectiv, secundată de existența unor legături de durată între membrii grupului criminal organizat [6, p.259].

A treia trăsătură caracteristică grupului criminal organizat constă în organizarea în prealabil a membrilor grupului. Respectiva trăsătură derivă din caracterul stabil al grupului criminal organizat. În lipsa unei înțelegeri prealabile a membrilor grupului de a săvârși actul terorist este inadmisibil imputarea lit.b) alin.(2) art.278 CP RM. Mai mult, nu e suficient existența unei înțelegeri prealabile de a săvârși actul terorist. Înțelegerea prealabilă trebuie să derive din partea unui grup organizat în prealabil. Or, tocmai cea din urmă particularitate disociază, *inter alia*, grupul criminal organizat de participația simplă și cea complexă concretizată în existența unei înțelegeri prealabile. Cu acest prilej, în doctrină se enunță: „Organizarea în prealabil a participanților denotă faptul că aceștia nu pur și simplu s-au înțeles privitor la săvârșirea în comun a infracțiunii, ceea ce este caracteristic grupului de persoane ce acționează cu înțelegere prealabilă, dar au atins și o anumită comunitate obiectivă și subiectivă [9, p.83]”.

În fine, orice grup criminal organizat urmărește drept scop săvârșirea uneia sau mai multor infracțiuni. În speță, membrii grupului criminal organizat urmăresc comiterea unuia sau mai multor acte teroriste. În lipsa unui atare scop, o

asemenea reuniune nu poate fi catalogată drept grup criminal organizat. Or, tocmai această trăsătură atribuie ilegalitate unei astfel de reuniune de persoane.

În alt context, în literatura de specialitate autohtonă se arată: „Indiferent de rolul executat la săvârșirea infracțiunii, toți membrii grupului criminal organizat răspund în calitate de coautori. De aceea, la calificarea celor săvârșite de ei nu este necesară trimiterea la art.42 CP RM – normă care definește participanții la infracțiune [10, p.328]”. Puncte de vedere similare sunt exprimate de autorii ruși N.G. Kadnikov și M.M. Daișutov, potrivit cărora toate persoanele care, într-un mod sau altul au participat în cadrul organizației teroriste trebuie catalogate în calitate de coautori la săvârșirea actului terorist fără trimitere la art.33 CP FR (normă similară cu cea de la art.42 CP RM) [11, p.106]. Prin urmare, în cazul actului terorist săvârșit de un grup criminal organizat, la calificare nu se va reține norma din Partea Generală a Codului penal care desemnează participării la infracțiune.

De asemenea, se enunță că dacă articolul din Partea Specială a Codului penal conține semnul calificativ „de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”, atunci calificarea se va face în corespundere cu acest semn, fără invocarea suplimentară a art.46 CP RM [10, p.329-330]. Reținerea la calificare a art.46 CP RM este superfluă în ipoteza săvârșirii actelor teroriste de către un grup criminal organizat, aceasta deoarece numita circumstanță este inserată direct în textul art.278 CP RM. Invocarea art.46 CP RM ar determina dublarea normelor ce descriu fapta comisă de un grup criminal organizat.

Deci, în cazul actului terorist săvârșit de un grup criminal organizat la calificare trebuie reținută doar norma de la lit.b) alin.(2) art.278 CP RM, fără efectuarea trimiterii către art.42 sau art.46 CP RM.

În altă privință, St.Copețchi și Ig.Hadîrca menționează: „Crearea unui grup criminal organizat fără ca acesta să fi recurs la săvârșirea vreunei infracțiuni trebuie calificată ca pregătire la infracțiunea în scopul săvârșirii căreia a și fost creat grupul. În unele cazuri, crearea unor grupuri criminale organizate în scopul săvârșirii unor infracțiuni, fără ca să fi fost comisă vreo infracțiune, poate constitui o infracțiune distinctă, în formă consumată. De exemplu, crearea sau conducerea unui grup criminal organizat cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist trebuie calificată de sine stătător potrivit alin.(2) art.284 CP RM. Dacă au fost comise infracțiuni cu caracter terorist, la calificare se vor reține și normele care incriminează respectivele fapte”. Extrapolând la prezentul studiu afirmațiile enunțate, relevăm că crearea sau conducerea unui grup criminal organizat cu scopul de a comite un act terorist trebuie calificată potrivit alin.(2) art.284 CP RM. Este vorba de așa numita „organizare calificată”. În eventualitatea în care grupul criminal organizat creat în prealabil a recurs la săvârșirea actului terorist, suplimentar, la calificare se va reține norma de la lit.b) alin.(2) art.278 CP RM.

Norma de la alin.(2) art.284 CP RM constituie una din ipotezele pluralității constituite. Despre o atare formă a pluralității de infractori X.Ulianovschi menționează: „În raport cu celelalte forme ale pluralității de făptuitori, pluralitatea constituită se caracterizează prin împrejurarea că ea se creează prin simplul fapt al asocierii sau grupării mai multor persoane în vederea săvârșirii de infracțiuni, indiferent dacă această asociere a fost sau nu urmată de contribuția efectivă a persoanelor respective la săvârșirea uneia dintre infracțiunile proiectate. Datorită scopului său antisocial, simpla înjghebare sau încercare de creare a unui astfel de asociații sau grupări prezintă prin ea însăși pericol social independent de săvârșire a infracțiunilor programate [12, p.10]”. Statuări similare sunt desprinse din alegațiile efectuate de M.Grama [13, p.10-11].

În fine, la încadrarea celor săvârșite în acord cu lit.b) alin.(2) art.278 CP RM, în procesul individualizării pedepsei penale dispăre necesitatea invocării lit.c) alin.(1) art.77 CP RM (săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participăție), întrucât în corespundere cu regula înscrisă la alin.(2) al aceluiași articol, dacă circumstanțele agravante menționate la alin.(1) sunt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea specială a Codului penal în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate drept circumstanțe agravante.

Actul terorist săvârșit cu cauzarea de daune materiale în proporții deosebit de mari(lit.e) alin.(2) art.278 CP RM

În această ipoteză obiectul protecției penale este unul complex: în plan principal se atentează asupra relațiilor sociale aflate în derivație organică cu securitatea publică în calitate de valoare socială fundamentală, în timp ce în plan secundar sunt lezate relațiile sociale cu privire la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a bunurilor.

Componenta actului terorist consemnată la lit.e) alin.(2) art.278 CP RM este materială. Latura obiectivă este formată din: a) fapta prejudiciabilă exprimată în provocarea exploziei, incendiului sau în săvârșirea unei alte fapte similare; b) urmarea prejudiciabilă concretizată în daunele materiale în proporții deosebit de mari; c) legătura de cauzalitate dintre faptă și urmarea prejudiciabilă.

Surprindem deci, că comparativ cu actul terorist prevăzut la alin.(1) art.278 CP RM, cel în varianta agravată stipulată la lit.e) alin.(2) art.278 CP RM presupune cauzarea unor urmări prejudiciabile sub forma daunelor materiale în proporții deosebit de mari prin provocarea exploziei, incendiului sau prin săvârșirea unei alte fapte similare.

În ipoteza actului terorist concretizat în cauzarea unor daune materiale în proporții mari sau mici cele comise necesită calificare potrivit alin.(1) art.278 CP RM. Cauzarea unor atare urmări prejudiciabile marchează momentul de epuizare a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.278 CP RM, nu însă cel de consumare.

De consemnat că norma de la lit.e) alin.(2) art.278 CP RM conține un semn definitoriu. Potrivit doctrinei, semnele definitorii sunt acelea conținutul cărora depinde de conținutul normelor din Codul penal care conțin definițiile unor sau altor termeni utilizați de legiuitor la descrierea faptei prejudiciabile în Partea Specială a Codului penal [10, p.83]. Pentru aflarea conținutului urmării prejudiciabile „daune materiale în proporții deosebit de mari” este necesar de apelat la norma de la alin.(1¹) art.126 CP RM. Potrivit normei enunțate se consideră proporții deosebit de mari valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

Potrivit Hotărârii Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2019, nr.21 din 18.01.2019 [14], cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2019 este în mărime de 6975 lei. Pentru faptele penale săvârșite în anul 2019, prin daune materiale în proporții deosebit de mari trebuie de înțeles valoarea pagubei ce depășește suma de 279 000 (40x6975) lei. Corespunzător, pentru a încadra cele săvârșite în tiparul normei înscrise la lit.e) alin.(2) art.278 CP RM valoarea daunelor materiale cauzate prin provocarea exploziei, incendiului sau prin săvârșirea altor fapte similare trebuie să depășească suma de 279 000 lei.

Accentuăm că noua regulă de calculare a daunelor materiale în proporții deosebit de mari și, respectiv, proporții mari, a fost instituită prin Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.207 din 28.07.2016 [15]. Anterior modificărilor operate în 2016, cuantumul proporțiilor mari și a celor deosebit de mari era raportat la numărul unităților convenționale. *In concreto*, prin proporții deosebit de mari se înțelegea valoarea pagubei cauzate în cuantum ce depășește 5000 unități convenționale. O unitate convențională la acel moment era egală cu 20 lei. Respectiv, circumstanța agravantă analizată putea opera doar în cazul în care prin provocarea exploziei, incendiului sau prin săvârșirea unei alte fapte similare erau cauzate daune materiale în proporții ce depășeau suma de 100 000 lei.

Sub aspect subiectiv, precizăm că făptuitorul prevede posibilitatea cauzării daunelor materiale în proporții deosebit de mari prin provocarea exploziei, incendiului sau prin săvârșirea unor fapte similare, precum și dorește cauzarea acestor urmări prejudiciabile. Deși componenta infracțiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.278 CP RM este materială, este imposibil ca făptuitorul să nu dorească, dar să admită survenirea urmărilor prejudiciabile sub forma daunelor materiale în proporții deosebit de mari; or, scopul constituie semn obligatoriu al infracțiunilor prevăzute la art.278 CP RM. Iar intenția indirectă este incompatibilă cu ipoteza în care făptuitorul urmărește realizarea unui scop special la săvârșirea faptei prejudiciabile.

Actul terorist săvârșit de o organizație criminală (lit.a) alin.(3) art.278 CP RM)

Terorismul actual este privit drept una din formele criminalității organizate [16, p.33; 17, p.12]. În vederea eradicării acestui fenomen social negativ se impune agravarea răspunderii penale pentru actul terorist săvârșit de o organizație criminală. Plus la aceasta, gradul înalt de coeziune al membrilor unei atare reuniuni, numărul mare al acestora, precum și repartizarea rigidă a rolurilor membrilor în cadrul organizației denota prezența unui pericol social sporit al actului terorist săvârșit de asemenea entități. Practica actelor teroriste săvârșite în statele europene, Statele Unite ale Americii, Federația Rusă etc. demonstrează caracterul deosebit de organizat al activității criminale realizate. Actele teroriste, fiind infracțiuni complexe, necesită resurse umane considerabile în vederea săvârșirii acestora, precum și al atingerii țelurilor propuse. Pentru reușita atingerii finalităților infracționale urmărite membrii organizației criminale elaborează planuri, strategii, repartizează rolurile, pregătesc minuțios săvârșirea celor planificate. Toate acestea demonstrează pericolozitatea unei asemenea grupări criminale, fapt confirmat chiar de legiuitor prin catalogarea acestei formațiuni în postura de cea mai gravă formă a participației penale.

În altă privință, surprindem poziția legiuitorului moldav de incriminare în norme distincte a actului terorist săvârșit de un grup criminal organizat, precum și a actului terorist comis de o organizație criminală. Fără tăgadă, actul terorist săvârșit de o organizație criminală comportă un grad mai înalt de pericol social comparativ cu actul terorist săvârșit de un grup criminal organizat, motiv pentru care și rațiunea legiuitorului de defalcare normativă, în două ipoteze, a actului terorist săvârșit de formațiuni organizate. Dacă în cazul altor infracțiuni (de exemplu: a celor prevăzute la art.151, 158, 164, 165, 179, 186-191, 196, 236, 237 etc.), surprindem tendința legiuitorului de a reuni în cadrul unei singure circumstanțe agravante a faptului săvârșirii unei infracțiuni de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, atunci, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.278 CP RM observăm poziția legiuitorului (pe care o susținem) de a consacra la alineate diferite răspunderea penală pentru actele teroriste săvârșite de numitele grupări teroriste. Poziții analogice învederăm în cazul legislațiilor penale ale unor state străine (este cazul alin.(6) art.108 din Codul penal al Sloveniei [18], art.214.2.1. din Codul penal al Azerbaidjanului [19], alin.(3) art.271 din Codul penal al Turkmenistanului [20] etc.).

Pentru deslușirea înțeleșului circumstanței agravante supuse cercetării apare necesitatea definirii organizației criminale. Și de această dată Codul penal oferă o definiție noțiunii puse în discuție. *In concreto*, potrivit alin.(1) art.47 CP RM organizația (asociația) criminală reprezintă o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între

membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice.

Organizațiile criminale implicate în săvârșirea actelor teroriste sunt denumite convențional „organizații teroriste”, întrucât prin crearea lor membrii organizațiilor create urmăresc, în exclusivitate sau în principal, săvârșirea actelor teroriste sau a altor infracțiuni cu orientare teroristă. De altfel, în corespundere cu art.3 din Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017 (în continuare – Legea RM nr.120/2017) [21], organizația teroristă este acea entitate creată în scopul desfășurării de activități teroriste sau care admite recurgerea la terorism în activitatea sa.

Confruntând cele două definiții concluzionăm că norma de la lit.a) alin.(3) art.278 CP RM urmează a fi reținută la încadrare ori de câte ori actul terorist este săvârșit de o organizație teroristă. Precizăm că între noțiunile „organizație teroristă” și „organizație criminală” există un raport de tipul parte-întreg. Cu alte cuvinte, orice organizație teroristă este organizație criminală, în timp ce nu orice organizație criminală este organizație teroristă. Altă organizație criminală, cu excepția celei teroriste nu poate apărea pe post de formă a participației penale implicate la săvârșirea actelor teroriste. Așa cum rezultă din textul art.3 din Legea RM nr.120/2017, organizația se consideră teroristă dacă măcar una din subdiviziunile sale structurale desfășoară o activitate teroristă.

În alt registru, sintetizând definițiile date organizației criminale și celei teroriste, în doctrina autohtonă sunt evidențiate următoarele particularități ale organizației criminale de orientare teroristă: a) reuniunea de grupuri criminale organizate; b) stabilitatea organizației criminale; c) existența unui scop bine determinat (desfășurarea activității teroriste); d) prezența în cadrul organizației măcar a unei subdiviziuni care desfășoară activitate teroristă [22, p.70; 23, p.79-80]. În calitate de trăsătură suplimentară putem releva faptul întemeierii activității infracționale pe divizarea între membrii organizației a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale.

Observăm că organizația criminală (în speță, teroristă) este o formațiune semnificativ mai mare decât grupul criminal organizat. Prin definiție, organizația criminală este formată din mai multe grupuri criminale organizate. Deci, după cum remarcă I.Selevestru, unitatea structurală a organizației criminale nu o constituie persoana (ca în cazul unui grup criminal organizat), ci grupul criminal organizat [6, p.261].

Indispensabil pentru actul terorist comis de o organizație criminală este caracterul stabil al reuniunii create. Spre deosebire de grupul criminal organizat,

în cazul organizației criminale se observă prezența unei stabilități mai pronunțate a reuniunii create. Mai exact, se atestă prezența unei coeziuni a membrilor organizației criminale. După M.Grama consolidarea constituie una din caracteristicile ce delimitează organizația criminală de grupul criminal organizat [24, p.254-257]. L.V. Glazkova adaugă că spre deosebire de grupul criminal organizat organizația criminală reprezintă în sine un nivel mai complex de comunitate infrațională [25, p.28].

Pentru a fi incidentă circumstanța agravantă consemnată la lit.a) alin.(3) art.278 CP RM este necesar prezența unei divizări clare, în interiorul organizației teroriste, a funcțiilor administrative, de asigurare și de executare a intențiilor criminale îndreptate spre săvârșirea actelor teroriste. Repartizarea funcțiilor ține de esența unei organizații criminale, în general, și a organizației teroriste, în special. În lipsa unei asemenea divizări a rolurilor e cu neputință atingerea unei consolidări a reuniunii formate.

De asemenea, scopul special urmărit de membrii organizației criminale reprezintă unul din elementele definitorii ale unei atare formațiuni organizate. Din textul alin.(1) art.47 CP RM deducem că membrii organizației criminale urmăresc scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice.

Pentru a fi aplicabilă lit.a) alin.(3) art.278 CP RM actul terorist trebuie să fie comis de un membru al organizației criminale în interesul acesteia sau de o persoană terță (care nu este membru al organizației criminale), dar care a acționat la însărcinarea acesteia. *Per a contrario*, este inaplicabilă circumstanța agravantă nominalizată în ipoteza în care actul terorist este săvârșit de către un membru al organizației criminale, dar nu în interesul acesteia, ci în interesul său personal.

Organizatorul și conducătorul organizației criminale de tip terorist poartă răspundere pentru toate actele teroriste săvârșite de această organizație, în timp ce membrul organizației criminale va purta răspundere penală numai pentru actele teroriste la a căror pregătire sau săvârșire a participat.

Actul terorist soldat cu decesul unei persoane din imprudență

Obiectul actului terorist soldat cu decesul persoanei din imprudență este unul complex. Alături de obiectul juridic principal (ce se află în derivație cu obiectul juridic generic), în plan secundar sunt lezate relațiile sociale cu privire la viața persoanei.

Actul terorist prevăzut la lit.b) alin.(3) art.278 CP RM este o infracțiune complexă și din perspectiva atitudinii psihice manifestate de făptuitor față de faptă și urmarea prejudiciabilă survenită. La concret, față de decesul persoanei făptuitorul manifestă imprudență, în timp ce față de fapta prejudiciabilă acesta manifestă intenție.

Cu acest prilej în literatura de specialitate este criticată poziția legiuitorului rus (care, de altfel, este similară cu cea a legiuitorului moldav) de inserare în textul articolului ce incriminează actul terorist a calificativului „soldat cu decesul persoanei din imprudență”. Bunăoară, M.M. Galacieva menționează: „Conținutul laturii obiective a actului terorist, atunci când fapta se exprimă în provocarea exploziilor, incendiilor sau în săvârșirea altor fapte socialmente periculoase, nu oferă temei pentru a atesta forma imprudentă a vinovăției. În prezența intenției directe față de fapta săvârșită este cu neputință de desprins imprudența față de urmările prejudiciabile inevitabile sau cele posibile. La săvârșirea actelor teroriste este practic imposibil cauzarea morții persoanei din imprudență. Ca minimum, atestăm prezența intenției indirecte față de decesul persoanei [26, p.100]”. Tot așa și S.M. Ivliev punctează: „Avându-se în vedere esența socială și cea juridică a actelor teroriste este îndoielnică prezența imprudenței ca formă a vinovăției în raport cu orice urmare prejudiciabilă, inclusiv în raport cu decesul persoanei [27, p.20; 28, p.210]”. În aceeași manieră M.V. Feoktistov susține: „Este nereușit semnul calificativ prevăzut la alin.(3) art.205 din Codul penal al Federației Ruse [29] (normă similară cu cea de la lit.b) alin.(3) art.278 CP RM – *n.a.*) ce stabilește răspundere mai aspră pentru actul terorist soldat cu decesul persoanei din imprudență. Faptul este că însăși natura actului terorist presupune intimidarea populației, exercitarea unei influențe în vederea luării unor decizii de către organele puterii de stat prin intermediul insuflării unei frici totale. De regulă, în astfel de situații, intenția făptuitorului este nedeterminată, dar, amplasând dispozitivul explozibil în locuri publice, alegând metode socialmente periculoase pentru săvârșirea actelor teroriste, acesta înțelege că în rezultatul exploziei poate fi cauzat decesul sau vătămarea sănătății persoanelor aflate prin apropiere, atârnându-se indiferent față de survenirea acestor urmări prejudiciabile, ceea ce demonstrează prezența intenției indirecte față de urmările indicate, nu însă a imprudenței [30, p.148-149]”. Într-un mod asemănător se pronunță și alți autori [31, p.17; 32, p.127; 33, p.116; 34, p.18]. Pe de altă parte, în contrast cu autorii sus-indicați, M.A. Komarova consideră necesar semnul circumstanțial agravant „soldat cu decesul persoanei din imprudență [35, p.22]”.

În ce ne privește, îmbrățișăm poziția autorilor care susțin asupra lipsei de oportunitate a unei asemenea circumstanțe agravante în textul art.278 CP RM. Într-adevăr, așa cum s-a relevat *supra*, este puțin probabil ca făptuitorul să nu admită survenirea decesului persoanei prin provocarea unei explozii, a unui incendiu sau prin săvârșirea unor fapte similare. Natura juridică a actelor teroriste exprimată în scopul special urmărit de făptuitor, valoarea socială de bază susceptibilă de lezare prin comiterea unor atare fapte infracționale, precum și modul public de acționare al făptuitorului reduce, practic la zero, posibilitatea evoluării imprudenței pe post de formă a vinovăției manifestate în raport cu decesul persoanei.

Nu este exclus ca făptuitorul să nu dorească survenirea decesului persoanei. Totuși, ținând cont de specificul comiterii actelor teroriste (scopul urmărit, modul public de acționare, valoarea socială de bază lezată, modalitatea de săvârșire a faptei) făptuitorul poate prevedea în mod real, nu însă abstract, urmarea prejudiciabilă ce ar putea să survină. Prevederea reală (verosimilă) a urmării prejudiciabile sub forma decesului persoanei formează una din particularitățile definiției ale intenției indirecte, dar nu ale imprudenței. Toate acestea demonstrează asupra inaplicabilității practice a semnului circumstanțial agravant supus analizei, motiv pentru care, acesta urmează a fi exclus din textul art.278 CP RM.

Mai mult, abrogarea numitei circumstanțe agravante se impune și din raționamente tehnico-legislative. Este vorba de lipsa unei consecvențe de care a dat dovadă legiuitorul la adoptarea art.278 CP RM. În special, avem în vedere tratamentul sancționator nejustificat al actului terorist soldat cu decesul persoanei din imprudență în raport cu tratamentul sancționator al actului terorist prevăzut la lit.d) alin.(2) art.278 CP RM (actul terorist cu vătămarea gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății). De remarcat că actul terorist soldat cu decesul persoanei din imprudență se pedepsește cu închisoare de la 12 la 20 de ani. În opoziție, actul terorist însoțit de vătămarea gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei se pedepsește penal cu închisoare de la 8 la 15 ani. Totodată, simpla vătămare gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei (neînsoțită de actul terorist) este pasibilă de aplicarea unei pedepse mult mai aspre, comparativ cu simpla lipsire de viață din imprudență a unei persoane. Este limpede că vătămarea gravă sau vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei sunt infracțiuni de o gravitate mai mare comparativ cu infracțiunea prevăzută la art.149 CP RM. În principiu, același lucru trebuie să fie valabil în cazul actului terorist însoțit de vătămarea gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății și a actului terorist soldat cu decesul persoanei din imprudență. Din motive neclare însă, legiuitorul moldav a decis că actul terorist soldat cu decesul persoanei din imprudență este o faptă mult mai gravă decât actul terorist însoțit de vătămarea gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei. Nu susținem o asemenea poziție. Aceasta nu răspunde principiului echității. Tocmai din aceste rațiuni, precum și datorită celor evocate mai sus sugerăm legiuitorului moldav să înlăture incoerența nominalizată prin abrogarea lit.b) alin.(3) art.278 CP RM.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.

2. Алехин В.П. Соучастие в террористической деятельности: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2008.
3. United Nations Convention against transnational organized crime and the protocols thereto. În: https://www.unodc.org/documents/middle-eastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (accesat: 10.09.2019).
4. Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, nr.15 din 17.02.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.36-38.
5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii”, nr.37 din 22.11.2004. În: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=230 (accesat: 10.09.2019).
6. Selevestru Irina. Răspunderea penală pentru delapidarea averii străine. Chișinău: CEP USM, 2015.
7. Botnaru Stela, Șavga Alina, Grosu Vladimir et al. Drept penal. Partea Generală. Chișinău: Cartier juridic, 2005.
8. Саванович Н.А. Понятие и признаки организованной группы. În: Юридический журнал, 2006, №4.
9. Grama Mariana, Botnaru Stela, Șavga Alina et al. Drept penal. Partea Generală. Vol.II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016.
10. Сопеџчи Stanislav, Надїрца Igor. Calificarea infracțiunilor: note de curs. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
11. Кадников Н.Г., Дайшуттов М.М. О проблемах ответственности за преступления террористической направленности. În: Общество и право, 2016, №2 (56).
12. Ulianoschi Xenofon. Participația penală. Chișinău, 2000.
13. Grama Mariana. Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor. Chișinău: CEP USM.
14. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2019, nr.21 din 18.01.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr.22-23.
15. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.207 din 28.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.369-378.
16. Ростокинский А.В., Толпекин К.А. Очередные «антитеррористические» новеллы или введение в «уникальную» часть Уголовного кодекса. În: Российский следователь, 2014, №18, p.33;

17. Григорьев А.А. Уголовно-правовая ответственность за терроризм в современном праве Российской Федерации: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Челябинск, 2012.
18. Criminal Code of the Republic of Slovenia. În: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (accesat: 08.09.2019).
19. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики / Под ред. И.М. Рагимова. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001.
20. Уголовный Кодекс Туркменистана. În: https://www.unodc.org/tldb/pdf/TurkmenistanCriminalCode_Russian.pdf (accesat: 08.09.2019). (accesat: 08.09.2019)
21. Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr.364-370.
22. Sîli V., Armașu V., Donciu A. et al. Infrațiuni cu caracter terorist, infracțiuni conexe terorismului și unele infracțiuni cu caracter de terorizare. Chișinău: Garamont-Studio, 2011.
23. Gladchi Gheorghe, Sîli Vitalie. Terorismul: studiu criminologic și juridico-penal. Chișinău: Editura Academiei „Ștefan cel Mare”, 2004.
24. Grama Mariana. Organizația criminală. În: Analele științifice ale USM. Seria „Științe socio-umanistice”, Vol.I., Chișinău, 2001.
25. Глазкова Л.В. Понятие и виды организованных преступных групп: системный анализ. În: Мониторинг правоприменения, 2016, №1 (18).
26. Галачиева М.М. Террористический акт: законодательные и теоретические аспекты. Владикавказ, ООО НП КП «МАВР», 2013.
27. Ивлиев С.М. Уголовно-правовые средства противодействия терроризму: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008.
28. Ивлиев С.М. Эволюция уголовно-правовой нормы о террористическом акте. În: Актуальные проблемы Российского права, 2008, №2.
29. Уголовный кодекс Российской Федерации: Закон Российской Федерации №63-ФЗ от 13 июня 1996 г. În: Собрание Законодательства Российской Федерации, 1996, №25.
30. Феоктистов М.В. Ответственность за терроризм и проблемы совершенствования Российского уголовного законодательства. În: http://crimas.ru/_books/terrorism_v_rossii_razdel_5.pdf (accesat: 10.09.2019).
31. Курбанмагомедов А.А. Терроризм на Северном Кавказе: Уголовно-правовой и криминологический анализ: Автореферат диссертации

- на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов, 2005.
32. Мелешко Н.П. Понятие терроризма и отграничение его от преступлений с признаками терроризирования. Ўn: http://crimas.ru/_books/terrorism_v_rossii_razdel_5.pdf (accesat 10.09.2019).
  33. Артамонов И.И. Некоторые предложения по совершенствованию правовой основы борьбы с терроризмом. Ўn: http://crimas.ru/_books/terrorism_v_rossii_razdel_5.pdf (accesat 10.09.2019).
  34. Евлоев Н.Д. Уголовная ответственность и наказание за неосторожные преступления: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ставрополь, 2001.
  35. Комарова М.А. Терроризм в уголовном праве России: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003.